

Marc per a l'acció – Propostes per a l'acció a la Xarxa TET Maresme

**Servei Comarcal de Joventut
Consell Comarcal del Maresme
Desembre 2010**

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Educació

En conveni amb

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

ÍNDEX

1. Presentació del document	3
2. La creació d'un document marc en transició escola treball al Maresme	4
2.1. Punt de partida: Projecte Xarxa TET Maresme	5
2.2. La tasca supramunicipal.....	5
3. Marc per a l'acció	7
3.1. La Transició Escola Treball no és un pas immediat i definitiu a la inserció laboral i la vida activa	7
3.2. La TET i l'APE com a àmbit de treball necessari	7
3.3. Focalitzem la TET en la temàtica de l'abandó prematur dels estudis.....	10
3.4. Ocupabilitat i projecte professional.	13
3.5. Orientació, acompanyament i millora d'expectatives.	15
3.6. Educació i formació com a eix central de les actuacions de la TET.	18
4. El funcionament dels agents i recursos de la TET al Maresme	19
4.1. Els agents de la TET al Maresme.	19
4.2. Els recursos existents.	19
4.3. La distribució dels recursos TET al territori.....	21
4.4. Com intervenen els recursos en l'abordatge de l'abandonament prematur dels estudis?	21
5. Propostes de treball al territori	23
5.1. Suport als professionals dels recursos TET	23
5.2. Conèixer el impacte dels recursos en les trajectòries dels i les joves.....	24
5.3. Estratègies de comunicació i accessibilitat als recursos.	24
5.4. Crear sistemes de coordinació estables	25
5.5. Conclusions	26
6. Marc institucional de referència	28
7. Bibliografia	29

1. Presentació del document

El Servei Comarcal de Joventut del Maresme, a través del projecte Xarxa TET Maresme us presenta el següent document marc per a l'acció com a proposta comuna de treball per facilitar un espai d'intervenció propi en la temàtica de la transició escola treball (TET) i l'abandó prematur els estudis (APE) des d'una visió municipal.

En aquest document es reflexa el coneixement acumulat fins al moment, i, que es correspon a la feina d'anàlisi realitzada sobre un conjunt d'estudis, informes i treballs la teoria dels quals ha servit per anar nodrint el marc teòric sobre el què s'ha construït el projecte Xarxa TET Maresme. El resultat és un resum sintètic que justifica la TET i l'APE com a objecte de treball necessari i possible als ajuntaments. La utilitat d'aquest document recau en aquesta síntesi que, al resultar un resum de tota la documentació utilitzada fins al moment, facilita l'accés a la informació i al resum treballat als i les professionals de la TET als municipis. Aquesta síntesi - amb l'objectiu de facilitar un discurs comú - aporta informació sobre la intenció del projecte Xarxa TET Maresme i la seva possibilitat supramunicipal, una definició de la transició escola treball basant-se en la no immediatesa d'un trànsit directe al món de treball, la necessitat de treballar l'abandó prematur des de l'àmbit local, definició dels perfils joves emmarcats al projecte i les seves opcions, les definicions de l'ocupabilitat i el projecte professional, la importància i possibilitats de treball en l'orientació i l'acompanyament, el treball sobre les expectatives i la definició de l'educació com a eix central de la TET i l'APE. També en aquesta síntesi es tracta sobre la realitat del territori, tant a nivell de recursos com a nivell d'agents i diverses propostes de treball que pretenen assentar espais per poder desenvolupar accions més concretes que, inevitablement, han de tenir inèrcia local.

Remarquem que en aquest marc per a l'acció s'ha realitzat una recollida de diversa teoria que s'està desenvolupant a diferents nivells en l'àmbit de la transició escola treball i el traspàs que se'n fa es troba treballat des de l'enfocament comarcal, del treball i els agents de l'administració local i de les possibilitats més municipals.

2. La creació d'un document marc en transició escola treball al Maresme.

Aquest document sorgeix per la necessitat d'aportar des del projecte Xarxa TET Maresme un **marc teòric bàsic per a ser compartit amb els i les professionals** que treballen al territori en gestió per la reducció de l'abandonament prematur dels estudis i atenció als joves en transició escola treball.

Des de mitjans de 2008 – quan es comença a gestar l'inici del projecte Xarxa TET- fins a l'actualitat, es van creant un conjunt de documents, treballs i accions a través de les quals, a poc a poc, es va definint com s'enfoca la tasca des del projecte, s'adquireix un coneixement més precís de la temàtica i es focalitza i prioritza com es vol encarar la TET al territori. Després de tota la feina feta fins al moment, hi ha una necessitat de reivindicar la **transició escola treball com un àmbit de treball específic**, vàlid per si mateix i que necessàriament ha d'estar en correlació amb altres àmbits que actuen transversalment en aquesta temàtica.

Davant de tot aquest conjunt de documents i feina feta, es creu necessari aportar un document de reflexió i resum de l'enfocament de la TET, per part del projecte, com a proposta als agents del territori per a facilitar-los un marc teòric on basar les accions que es creen a nivell local. D'aquesta manera, aquest *marc per a l'acció* pretén aportar:

- visualitzar de manera sintètica els efectes de la problemàtica de l'abandonament prematur dels estudis en els i les joves.
- una base teòrica que faciliti un punt de partida per crear accions referents a la transició escola treball als municipis.
- una proposta-marc que pugui ser compartida entre els i les professionals del Maresme, que afavoreixi una postura comuna.

Aquest document marc també afavoreix la possibilitat de distingir 2 línies de treball que, fins al moment, trobem diferenciades i que cal tenir en compte:

- el projecte Xarxa TET Maresme com a tal – amb el conjunt de les seves accions – i gestionat des del Consell Comarcal, i,
- el que serien en si les accions municipals que poden desenvolupar una xarxa.

Aquesta feina, la que es pot desenvolupar a nivell local, és la que es pretén abordar des d'aquest document. Es tracta d'assenyar un *marc per a l'acció* que pugui facilitar la feina TET al municipi, potenciant la coresponsabilitat i el treball en xarxa. Per tant, en aquest espai no es detalla quines són les accions del projecte Xarxa TET Maresme sinó **com des del projecte es proposa un forma de treball al territori**, tenint en compte la possibilitat de creació de xarxes estables en transició escola treball.

Matisant aquesta distinció, podem agafar el projecte Xarxa TET Maresme com a punt de referència i partida dels processos que a poc a poc es van desplegant al territori.

2.1. Punt de partida: Projecte Xarxa TET Maresme

La Xarxa Transició Escola Treball del Maresme és un projecte incorporat en el Pla Comarcal de Joventut del Maresme 2009-2012 i impulsat pel Servei Comarcal de Joventut del Consell Comarcal del Maresme. Té per objectiu **contribuir a garantir que els ajuntaments i altres agents de la comarca donin resposta activa a les necessitats dels joves en risc d'abandonament prematur dels estudis.**

Amb aquest objectiu l'acció s'orienta cap a l'articulació d'una xarxa d'agents i recursos de la transició escola treball al Maresme que, des de la perspectiva de l'acompanyament als joves, permeti incrementar i millorar les oportunitats formatives i sociolaborals dels i les joves – principalment d'entre els 15 als 20 anys – que abandonen prematurament la seva trajectòria formativa o que es troben en risc d'abandonament d'aquesta.

Per aquest motiu, la finalitat del projecte es basa en potenciar que els ens locals puguin:

- Treballar per la millora de les oportunitats sociolaborals dels i les joves en risc d'abandonament prematur dels estudis.
- Possibilitar la creació d'eines que facilitin una transició formativa i laboral en condicions d'igualtat.

2.2. La tasca supramunicipal

La Xarxa TET Maresme és un projecte que sorgeix i es crea amb visió comarcal, que té, sobretot, en compte a l'administració local com a actor amb el qual crear espais de coordinació.

A partir de la informació obtinguda a través de les accions realitzades, el coneixement del territori, dels i les professionals i, sobretot, de la temàtica TET - focalitzada en la problemàtica de l'abandó prematur dels estudis -, des del projecte, es prioritza potenciar i activar la creació de xarxes a nivell local que abordin aquesta temàtica i que creïn instruments de detecció, prevenció i accions per a la reducció de l'abandonament escolar prematur. No té sentit parlar de xarxa supramunicipal si no hi ha un impuls local, municipal, d'endegar propostes a partir dels recursos i els serveis amb els quals es compta, i, sobretot, pensant amb les persones joves – com a ciutadans i ciutadanes - a les que s'atén o es vol arribar a atendre.

La tasca del projecte Xarxa TET Maresme s'ha basat fins ara en posicionar la problemàtica de l'abandó escolar prematur a sobre al taula tot realitzant una feina de sensibilització i potenciant una visió de la transició escola treball com a àmbit propi de treball, en el qual la transversalitat i la diversitat d'agents a la comarca és clau. També s'ha vist necessari i important l'apropament d'eines i formació als i les professionals del territori que poden,

posteriorment, desenvolupar accions conjuntes per a la reducció de l'abandó escolar prematur a nivell municipal.

A partir d'aquí la possibilitat d'iniciar una feina a nivell supramunicipal depèn també del posicionament local dels diversos ajuntaments que han iniciat o vulguin iniciar accions i noves formes de treball i coordinació per la reducció de l'abandonament escolar prematur al seu municipi.

3. Marc per a l'acció

3.1. La Transició Escola Treball no és un pas immediat i definitiu a la inserció laboral i la vida activa

Des de l'enfocament del projecte Xarxa TET Maresme, l'àmbit de la transició escola treball no pot ser identificat simplement com un pas a la vida activa una vegada s'ha acabat –de la manera que sigui– una trajectòria formativa. La pròpia paraula *transició escola treball* ens deixa entreveure que es tracta d'un procés de gran complexitat.

Com bé s'explica en el marc teòric de l'estudi Joves en transició escola treball. El Maresme 2009, la **transició escola treball hauria de ser el procés de professionalització de les persones joves** i aquest procés té una gran part de component individual i no es basa en el trànsit d'un estat a un altre de manera immediata i definitiva. Aquest procés només es pot basar en una estratègia personal que tingui en compte el desenvolupament en el curt, mitjà i llarg termini.

No és tracta, per tant, d'aconseguir al més ràpid possible una feina, sinó d'iniciar un procés de definició professional que ha de tenir en compte l'ocupabilitat i les expectatives del o la jove. És clar que aconseguir una feina pot ser un aspecte positiu per al desenvolupament personal i professional d'un jove, però no és l'obtenció de feina immediata com a mer mitjà instrumental, el que farà créixer la capacitat de professionalització i qualificació d'una persona jove amb mancances formatives. La capacitat d'incorporació en el món laboral ve condicionada i es troba vinculada amb els itineraris de formació. Si la inserció laboral ve totalment desvinculada de les trajectòries educativo-formatives no s'aconsegueix a la llarga una millora de l'ocupabilitat juvenil i no permet elevar expectatives cap a un desenvolupament professional.

"(...)En definitiva, la primera transició es caracteritza, en general, per la immediatesa, la inestabilitat laboral i la baixa qualificació. L'accés a l'ocupació es diversifica segons el perfil social dels joves. El nivell de formació inicial esdevé el factor més discriminador, no tant per la seva incidència en la primera ocupació, sinó pels seus efectes sobre les probabilitats de desenvolupar itineraris d'estabilitat o permanència en el mercat del treball i sobre les condicions de treball i les expectatives de mobilitat. Mentre que per als joves més qualificats la inestabilitat és una situació d'impasse, per la major part dels joves sense titulació les probabilitats de sortir de la qualificació baixa són limitades."¹

3.2. La TET i l'APE com a àmbit de treball necessari

Treballar per la transició escola treball i per la reducció de l'abandonament prematur dels estudis significa treballar per evitar els efectes negatius que l'abandó dels estudis

¹ Merino, R; Garcia, M. (2007) *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, Barcelona, col·lecció Informes Breus núm. 4, Fundació Jaume Bofill. pàg. 44.

comporta cap a la persona - lligats a la pèrdua d'oportunitats - i les seves conseqüències a nivell social: desigualtat i manca de cohesió social. Es tracta d'un treball que afecta transversalment a l'administració educativa, a l'administració local i al món de l'empresa. És un àmbit de treball que cada vegada es defineix amb més claredat i que caldrà prioritzar per tal de respondre a les demandes de la societat actual.

“L'abandonament prematur de la formació impacta de manera greu sobre les oportunitats de professionalització, sobre la futura ocupabilitat i sobre les condicions en què haurà de tenir lloc la inserció laboral durant l'edat adulta. Aquest abandonament acostuma a presentar una marcada tendència a romandre en el llarg termini. En la immensa majoria de casos és definitiu i les conseqüències s'arrossegueuen al llarg de tota la vida.”²

Per tant, com s'apunta al marc teòric de l'estudi Joves en Transició, **la persona jove que abandona els estudis es situa davant una menor projecció de la seva ocupabilitat i corre el perill de cronificar una inserció laboral precària en la seva vida adulta.** Cal tenir en compte que les segones oportunitats són viables i que les trajectòries “ziga-zaga” existeixen i fan possible que aquest jovent es reincorpori a trajectòries formatives amb èxit. Tot i això, la recuperació acadèmica d'aquests joves es dificulta en edats avançades ja que hi juguen un paper important les responsabilitats típiques de l'edat adulta (les obligacions familiars, la feina com mitjà per a sostenir una vivenda, etc.).

També cal tenir en compte que l'entrada prematura al mercat laboral – tendència que s'ha accentuat durant els últims anys i que s'ha paralytitzat des de l'inici de la crisi econòmica – suposa per a les persones joves que han abandonat els estudis prematurament dos dèficits clau com són la formació i l'experiència. Això vol dir que s'entra al mercat de treball sense gairebé res per oferir i aquests joves es troben sovint en situacions de sobreexplotació laboral i feines de baixa qualificació.

Aquest abandonament prematur dels estudis té conseqüències en termes d'igualtat d'oportunitats: en si mateix, l'abandó prematur significa una situació de desavantatge formatiu i, a més a més, pot potenciar altres situacions de vulnerabilitat. Els factors associats a la decisió de deixar d'estudiar per ordre d'importància i segons dades de l'Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007 són: el nivell d'estudis de la família d'origen, el sexe, la llengua que es parla a casa, la grandària de municipi de residència i el lloc de naixement de la família d'origen. A més, s'afirma amb rotunditat que a major nivell d'instrucció de la família més llarg és el període d'escolarització dels i les joves i més alt el nivell d'estudis assolit. En relació al mercat de treball, el nivell d'instrucció de la família

² Panadero, H; Patón, J; Luque, S. (2010). *Estudi Joves en Transició Escola Treball. El Maresme 2009*, Barcelona, Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia, Consell Comarcal del Maresme. Pàg.34

condiciona les probabilitats d'estar ocupat o la professió, però no la inestabilitat contractual.

Com assenyala l'estudi *Fracàs i abandonament escolar a Espanya*, el fracàs escolar " no està lligat completament als resultats escolars dels alumnes. Si les notes o els resultats són iguals, les decisions d'abandonar són més freqüents entre els estudiants amb unes característiques personals o uns orígens socials determinats. Els resultats educatius individuals són només un predictor parcialment bo de la continuïtat en el sistema: uns mals resultats poden influir en la decisió d'abandonar, però no tots els alumnes que tenen mals resultats abandonen, ja que la decisió està més lligada a altres factors que no pas als mateixos resultats." ³ Per tant la vulnerabilitat de les persones joves en altres factors que no són en si mateix l'educació, pot arribar a potenciar decisions d'abandó prematur. En aquest sentit, potenciar l'èxit escolar és potenciar una millora en la igualtat d'oportunitats.

La situació en què es situa el jovent que abandona prematurament els estudis, amb oportunitats més limitades per a la inserció laboral i el desenvolupament professional, comporta habitualment la consolidació de baixes expectatives que es retroalimenten. Són joves que abandonen de manera prematura el sistema educatiu, que si s'insereixen al món laboral ho fan amb dèficits importants d'ocupabilitat i que també tendeixen a una baixa disponibilitat per a la formació i una percepció poc afinada de la importància d'obtenir una titulació i credencials acadèmiques.

Citem del marc teòric de l'estudi joves en transició el Maresme 2009 algunes de les circumstàncies que són causa d'abandonament prematur dels estudis:

- Dins d'un context de fort presentisme i alta valoració de l'oci derivat del consum, els/les joves – en general i com a tendència – es veuen avui dia en major mesura seduïts/ides per les expectatives salarials derivades de la inserció laboral. Això passa perquè, quan la família no aporta els recursos necessaris per garantir el poder adquisitiu als /les joves, el mercat apareix com una font de finançament insubstituïble.
- Els/les joves procedents de famílies en situació de relatiu desavantatge són més vulnerables a la interpretació de la feina més aviat com a mitjà instrumental que com a factor d'autorealització, és a dir, dins d'un itinerari de professionalització.
- L'abandonament prematur de la formació té molt a veure amb una rebaixa també prematura de les expectatives. Aquesta rebaixa, sovint, ve donada per la traducció injustificada de l'avaluació del rendiment acadèmic en una valoració – per part del professorat o de les famílies – relativa de les capacitats (i possibilitats) de la persona jove per desenvolupar una trajectòria professional coherent.

³ Fernández, M; Mena, L; Riviere, J. (2010). *Fracàs i abandonament escolar a Espanya*, Barcelona, Col·lecció Estudis Socials núm.29 Obra Social Fundació La Caixa. pàg.69.

En resum, podem dir que l'abandó prematur dels estudis té com a principals conseqüències sobre les trajectòries dels i les joves:

- Menor projecció d'ocupabilitat.
- Cronificació de situacions laborals precàries.
- Reforçament de desavantatges socials.
- Potenciació de baixes expectatives entre els i les joves.

3.3. Focalitzem la TET en la temàtica de l'abandó prematur dels estudis.

Entenem com a abandó prematur dels estudis aquells abandonaments que es succeeixen abans d'obtenir una titulació en una formació postobligatòria. És per aquest motiu que l'alumnat únicament graduat en educació secundària obligatòria i l'alumnat que inicia un Batxillerat o CFGM sense finalitzar-lo, es considera també un cas d'abandonament prematur dels estudis. El motiu d'aquesta identificació es basa en el fet que l'educació secundària obligatòria és una ensenyança bàsica i poc qualificadora o professionalitzadora per inserir-se directament al mercat del treball en condicions.

- Perfils del jovent TET a la Xarxa TET Maresme.

Tenint en compte el que s'acaba d'exposar, des del projecte Xarxa TET Maresme s'identifiquen un conjunt de perfils i trajectòries juvenils sobre les què cal prioritzar la tasca del projecte. S'entén que els perfils identificats responen a un segment de la població jove amb dificultats o greus dificultats per crear i seguir transicions d'èxit.

" Hi ha segments de la població de joves que articulen transicions lineals i acumulatives, gairebé sempre reeixides en el mig i el llarg termini. I hi ha altres segments juvenils que experimenten trànsits no tan sols "més complexos", sinó també caracteritzats per la irregularitat i gairebé sempre conduents a les dinàmiques de la precarietat." ⁴

Els perfils específics en els quals es vol prioritzar l'acció són els següents:

- Joves desmotivats menors de 16 anys – estudiants d'ESO - que es poden trobar en una situació de risc d'abandonament prematur dels estudis.
- Joves estudiants d'ESO absentistes i menors de 16 anys.
- Joves que finalitzen l'ESO sense el graduat.
- Joves que finalitzen l'ESO amb el graduat però no segueixen cap nova etapa formativa.
- Joves amb el graduat d'ESO que inicien estudis postobligatoris, a Batxillerat o a CFGM, però no els finalitzen (bé perquè abandonen o bé perquè no assoleixen la titulació).
- Joves que es troben en un recurs formatiu com un PQPI, Cases d'Oficis, Formació Ocupacional, etc. sense el graduat d'ESO.

⁴ Panadero, H; Patón, J; Luque, S. (2010). *Estudi Joves en Transició Escola Treball. El Maresme 2009*, Barcelona, Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia, Consell Comarcal del Maresme. pàg.18.

- Joves estrangers que es troben en una situació administrativa desavantatjosa per a l'accés a la formació postobligatòria i per a la inserció laboral.

Els perfils aquí anomenats responen majoritàriament a un estat de desmotivació i de baixes expectatives per seguir una trajectòria formativa superior a la realitzada, **la decisió d'abandonar els estudis, presa en un moment puntual, pot afectar de base la seva trajectòria formativa i laboral futura.**

S'entén que quan es tracta de persones joves en risc d'abandó prematur de l'escola, però que encara es troben al centre de secundària, existeix o hauria d'existir la possibilitat d'un coneixement d'aquesta situació i per tant, una detecció. El moment més crític es troba quan el jove ja ha abandonat el centre educatiu – tant si ha pogut acreditar l'ESO com en el cas més preocupant de no haver acreditat- ja que la seva detecció es torna molt més complexa i dificulta el procés d'apropament a qualsevol servei d'atenció i orientació. En aquesta línia, quan parlem de persones joves que sí tenen acreditada l'ESO i que inicien una etapa formativa postobligatòria sense arribar a finalitzar-la, la detecció encara es dificulta molt més per el fet que són persones joves majors de 16 anys i per la manca de recollida de dades en aquesta franja de l'educació postobligatòria.

Cal considerar també que entre els joves d'alguns d'aquests col·lectius, sovint, es presenten un seguit de dèficits o mancances afegides en relació al treball:

- Manca d'hàbits de treball (puntualitat, motivació, disciplina, respecte, etc.)
- Manca d'objectius laborals i personals: desorientació i desinformació.
- Expectatives falses envers la feina: sous alts sense esforç.
- Poca valoració del treball per l'aprenentatge i realització, sinó com a via d'aconseguir diners per a consumir i per a l'oci.

Val a dir però, que l'àmbit de la transició escola treball pot encabir un ampli ventall de perfils adolescents i joves ja que es tracta d'un procés que afecta a tota la població en unes franges d'edat més o menys determinades. Per exemple, es podria parlar de transició escola treball en el marc del jovent universitari o en el que finalitza un CFGS. Però, com ja s'ha anomenat en la identificació de perfils i trajectòries, el projecte Xarxa TET Maresme ha decidit apostar actualment pels perfils esmentats anteriorment per el seu alt grau de vulnerabilitat envers la creació de trajectòries formatives, laborals i vitals d'èxit.

- **De quin nombre de joves parlem?**

Quan parlem d'abandonament prematur dels estudis i de planificació d'accions per reduir aquesta situació d'abandó necessitem saber de quin nombre de joves parlem.

Malauradament no disposem de dades que en permetin dimensionar aquestes xifres a la comarca i, per tant, ens basem en el treball de Merino i Garcia en relació als itineraris

formatius dels joves a Catalunya, per tenir una visió global de la circulació dels joves per l'ensenyament secundari i els itineraris que van descrivint. Segons això aproximadament:

- Un 26% dels joves abandona el sistema educatiu sense la titulació mínima: el graduat de secundària. D'aquests, uns pocs no arriben ni a 4t d'ESO, i aproximadament la tercera part passa per un PQPI.
- Un 37% segueix la via acadèmica del batxillerat amb èxit; la majoria després va a la universitat (un 28%) i la resta als CFGS.
- Un 14% segueix la via dels CFGM amb èxit. Si hi sumem els que han fet un GFGS, tenim que el total de graduats en FP és d'un 25%.
- La resta, és a dir, un 23%, surt del sistema educatiu només amb el graduat amb ESO; són estudiants que han intentat continuar amb l'ensenyament postobligatori però no se n'han sortit.

Per determinar el gruix d'alumnes que abandonen prematurament els estudis, agafem els alumnes que no han assolit el graduat en ESO i li afegim els que no han obtingut cap títol en l'ensenyament postobligatori. Estem parlant de gairebé la meitat d'una promoció que surt al mercat laboral amb una qualificació escassa o nul·la.⁵

Aquesta mancança de dades per dimensionar la xifra d'abandó prematur escolar a la comarca és un dels aspectes claus per els quals és necessari treballar en la Xarxa TET Maresme. **L'obtenció de dades de manera rigorosa i la creació d'indicadors comuns possibilitaria la planificació d'accions a mig i llarg termini, i l'avaluació de l'impacte d'aquestes en les trajectòries de transició de les persones joves.**

Les dades permetrien conèixer la realitat de la situació formativa dels joves (d'aquells que abandonen l'ESO quan fan els 16 anys, aquells que no acrediten l'ESO, aquells que inicien un PQPI, un batxillerat o un cicle formatiu , aquells que finalitzen l'etapa secundària post-obligatòria i aquells que no la finalitzen, aquells que retornen al sistema educatiu a través de les escoles d'adults, etc.) i també la realitat de la capacitat dels recursos formatius existents i les necessitats del territori (llistes de pre-inscripció i de matriculats finals a PQPI, CFGM, GES i preparació proves d'accés als CF, entre d'altres).

- **Quines opcions tenen les persones joves que no obtenen el graduat a l'ESO?**

Quan un jove surt de l'institut sense el graduat escolar té, bàsicament, quatre alternatives: incorporar-se al mercat de treball, fer un PQPI, incorporar-se a la formació d'adults – si són majors de 18 anys - o accedir a altres dispositius (Noves Cases per a Nous Oficis, Formació Ocupacional, etc.). També es pot donar que el/la jove no accedeixi al mercat laboral i tampoc a cap altre tipus de recurs formatiu. Cal entendre que bona part de les

⁵ Merino, R; Garcia, M. (2007) *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, Barcelona, col·lecció Informes Breus núm. 4, Fundació Jaume Bofill.

situacions d'inactivitat en les persones joves estan relacionades amb la forma com es produeix aquesta transició entre l'escola i el treball.

Destaca que el nombre de nois joves que abandona prematurament els estudis sobretot a l'ESO, és superior al nombre de noies, que mantenen durant més temps trajectòries formatives. Com apunta l'Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007, les noies estudien més temps i acostumen a acabar més que els nois els estudis que han començat i els nois presenten nivells més elevats d'abandonament prematur dels estudis. Tanmateix, les noies que no superen l'ESO, poden tenir més problemes que els nois per trobar una sortida, principalment per la masculinització de l'oferta dels dispositius de segona oportunitat .

També cal constatar que, com s'apunta a l'informe *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, en el cas dels PQPI, de la formació ocupacional i altres formacions que venen finançades per el Departament de Treball, el grau d'èxit del programa, per part d'aquestes administracions que els financen, es tendeix a valorar en funció al grau d'inserció laboral dels joves que hi ha participat , més que en termes de l'índex de retorn al sistema educatiu. Aquest fet pot decantar la selecció dels alumnes en funció del seu nivell d'ocupabilitat més immediata i no pas d'acord amb les necessitats dels col·lectius més desfavorits.

3.4. Ocupabilitat i projecte professional.

Primer de tot, cal tenir en consideració que l'esfera del treball ha patit transformacions importants a la societat actual i en la percepció que les persones joves en tenen. Com s'analitza a l'Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007, el treball va perdent el seu valor com a espai i font d'identitat i és l'esfera de l'oci la que tendeix a substituir al treball en allò que fa referència a la configuració d'identitats.

Podem diferenciar entre la inserció laboral: que té per objectiu immediat el fet d'aconseguir una feina com a mitjà instrumental; la inserció ocupacional: que té per objectiu una inserció a mig termini dins els procés de professionalització; i, la inserció professional: que té per objectiu el llarg termini entenent la feina com a factor d'autorealització. És necessari saber identificar els 3 conceptes, per tal de saber diferenciar-los i poder usar-los i integrar-los en les tasques diàries de manera planificada. Quan es treballa amb el col·lectiu jove i especialment amb els perfils joves que s'han anat definint com a prioritat per la Xarxa TET Maresme, cal tenir en compte aquestes diferències. Davant de les polítiques actives d'ocupació s'ha de diferenciar les accions destinades al col·lectiu jove de les dirigides a les persones adultes, la necessitat de pensar no només a curt termini és vital per a enfocar la transició escola treball juvenil. D'altra banda, **cal tenir sempre present que les persones joves que han abandonat de manera prematura el món de l'educació, han pres aquesta decisió en un moment molt determinat de la seva vida on la tria de camins pot ser complicada però no hauria de ser determinant i definitiva.**

El grau d'ocupabilitat d'una persona depèn de varis factors, objectius i subjectius, que fan que existeixi una major o menor probabilitat de ser ocupat en un lloc de treball determinat.

El concepte de definició professional afavoreix clarament el grau d'ocupabilitat d'una persona i té una estreta relació amb les trajectòries formatives adquirides i els aspectes experiencials. Podem veure una millora en l'ocupabilitat d'un /una jove si hi ha una definició mínima de projecte a partir del qual es van acumulant recursos educatius i formatius. L'experiència laboral, ocupacional o professional és un dels altres recursos que fa millorar l'ocupabilitat d'una persona però és un factor que no pot jugar un paper clau entre les persones joves que, a causa de la seva edat, no han tingut temps d'adquirir aquesta experiència acumulada i rellevant.

És la formació, la qualificació professional, el què pot ser una condició bàsica per iniciar una trajectòria professional. De fet, actualment, la formació no és només un aspecte previ per acumular experiència laboral rellevant sinó que existeix la necessitat de formació permanent per mantenir l'ocupabilitat, renovant competències i capacitats. És per aquest motiu que la idea de projecte professional adquireix una importància cabdal per treballar l'orientació i la capacitació per al món del treball amb els i les joves, es tracta de que el jove pugui accedir a eines per desenvolupar un currículum proveint-se de recursos – bàsicament educatius i formatius - que millorin l'ocupabilitat i que afavoreixin una estratègia personal de qualificació professional de qualitat.

Com s'explica a l'estudi *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, la primera inserció laboral està mediatitzada pel nivell d'estudis. "Contra el que es podria esperar, les dades mostren que, en una conjuntura econòmica expansiva, com la dels últims anys, els joves amb nivells de formació més baixos (joves sense diploma o amb l'acreditació del nivell de secundària inferior) triguen menys temps a trobar una ocupació que els joves amb nivells de formació més elevats, probablement perquè els primers tenen menys probabilitats d'obtenir una feina millor i el cost d'oportunitats de deixar anar aquesta primera feina per obtenir una feina millor també és menor (Walther, Satuber et al., 2002). Contràriament, en un context d'expansió econòmica el cost que representa als joves més formats acceptar la primera oferta de treball en relació amb les seves possibilitats d'obtenir feines més qualificades o més ben remunerades pot ser més elevat. Tot i que pot semblar paradoxal, els joves menys formats són els que concentren en un grau més alt situacions d'atur de llarga durada. En contraposició, els joves amb títols universitaris triguen uns mesos més a trobar la primera feina, però també tenen menys probabilitats de caure en situacions d'atur de llarga durada."⁶

⁶ Merino, R; Garcia, M. (2007) *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, Barcelona, col·lecció Informes Breus núm. 4, Fundació Jaume Bofill.

En un context de crisi econòmica i d'elevades taxes d'atur com el que actualment vivim, aquest plantejament adquireix importància ja que els joves amb menor nivell d'estudis ja no tenen aquest accés immediat a la primera feina però sí segueixen eixamplant les situacions d'atur de llarga durada i només la via formativa sembla ser la sortida per fer possible una capacitació suficient a una entrada de major qualitat al mercat de treball.

3.5. Orientació, acompanyament i millora d'expectatives.

Quan diem que la via educativa i formativa és la qui pot capacitar a les persones joves per una entrada al món laboral de major qualitat, més estabilitat i amb possibilitat de disseny d'un projecte professional, ens hem de preguntar si el món de l'educació i la formació utilitza alguna eina o mètode per fer conèixer als i les joves la importància d'aquesta formació i les possibilitats que els aporta. Aquesta tasca hauria de formar part d'un programa d'orientació.

L'orientació i l'acompanyament són eines que poden arribar a ser molt vàlides per a que les persones joves valorin i prenguin decisions sobre els camins a seguir de cara el seu futur educatiu, formatiu i laboral. L'orientació és clau en els darrers cursos de l'ESO, quan els i les adolescents es troben en un moment crític de presa de decisions. També és important quan s'ha finalitzat l'etapa obligatòria i fins i tot, seria necessari que els processos d'orientació i acompanyament s'iniciessin molt abans, en el pas de la primària a la secundària, el pas de l'escola a l'IES.

L'orientació hauria de ser quelcom més que una prescripció ja que, com diu Jaume Funes, aquesta concepció oblida les diverses situacions adolescents, els posicionaments canviants, l'impacte de les respostes en els formes de ser, la incertesa i la provisionalitat de les decisions i estableix vies en les quals s'organitza el funcionament escolar de manera classificatòria. Cal tenir en compte els itineraris dels i les joves, això comporta considerar que aquests seguiran processos singulars, que poden utilitzar procediments diversos i, tot i tenir recorreguts similars, poden obtenir resultats diferents⁷.

Cal repensar el processos d'orientació acadèmica i professional perquè aquests no poden consistir més temps en entrevistes i test per detectar habilitats i expectatives sinó que poden ser processos continuats en el temps, que tinguin en compte els diversos referents que, a la realitat, orienten els i les joves com la família i el grup d'iguals, els mitjans de comunicació, etc. a part del professorat i els professionals que es troben en serveis d'atenció i orientació.

⁷ Funes, J. (2009). *L'acompanyament dels nois i noies adolescents en les seves transicions quan s'acaba l'escola obligatòria*, Àrea d'Educació, Diputació de Barcelona.

Davant els processos d'orientació cal tenir en compte que no totes les persones joves són iguals i que no totes tenen les mateixes oportunitats i recursos per endegar per si mateixos processos de professionalització a mig i llarg termini.

Tenint en compte aquests factors, cal poder combinar processos d'orientació més amplis amb d'altres més personalitzats – a través de metodologies d'acompanyament – segons les particularitats de les persones joves. Des dels processos d'orientació formativa i professional per a grups, on caldria tenir en compte els continguts d'autoconeixement, l'anàlisi i la comprensió dels factors d'ocupabilitat, pautes per a definir projectes professionals, visites a centres i empreses, etc. a accions més individualitzades on es pot prestar un suport més especialitzat on es tingui molt en compte els aspectes biogràfics i on es faci un suport a la presa de decisions importants a nivell curricular i es faciliti la identificació de les oportunitats individuals. Té sentit que existeixi un seguiment dels passos que van prenent aquest joves i donar-los un suport proper durant un temps a determinar.

Actualment el pes de les tasques d'informació i orientació en l'ensenyament obligatori recau en la figura del tutor. El Pla d'Acció Tutorial –PAT- de cada centre, marca les pautes de les diferents accions en aquest àmbit⁸. A l'article 59 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, quan parla de l'educació secundària obligatòria fa referència a que el currículum de l'ESO ha de facilitar la incorporació dels alumnes als estudis posteriors i el desenvolupament de l'aprenentatge al llarg de tota la vida. Parla de l'acció tutorial com a facilitadora perquè els alumnes prenguin part activament en el propi procés educatiu, i de la necessitat de garantir un sistema global d'orientació professional i acadèmica que permeti als alumnes conèixer les característiques del sistema formatiu i productiu a fi d'escollir les opcions formatives adequades a llurs aptituds i preferències. Tanmateix, com es constata a l'estudi Joves en transició El Maresme 2009, a partir de les entrevistes a professorat i de qüestionaris a joves de 4art d'ESO de diversos centres públics de secundària de la comarca, els processos d'orientació amb l'alumnat són molt heterogenis. La figura del tutor està molt diversificada entre els centres, des de tutors personals amb pocs alumnes, tutors/es amb anys d'experiència, fins a centres amb gran rotació de personal en els quals les tutories les poden agafar els nous professors. No existeix, en concret, cap formació per a tutors/es ni per a les sessions de tutoria. D'altra banda, el procés d'orientació està diversificat. No hi ha pautes de com iniciar processos d'orientació als diversos cursos, resulta un procés molt variable ja que cada centre i professorat el realitza d'una manera diferent tant a nivell de metodologies com de materials. Gestionar la quantitat d'informació generada en aquest àmbit suposa un problema si no hi ha temps per treballar-la ni planificar-la. A la pràctica, el sistema d'orientació i acompanyament no està prou definit.

⁸ Projecte DROA, desenvolupament de xarxes per l'orientació activa, dels quatre motors d'Europa.

Els i les joves amb més situació de risc d'abandó i per tant més vulnerables, corren el perill de circular sense massa coherència per diversos serveis i dispositius de formació i inserció. Existeix una gran diversificació de l'oferta entre diverses administracions, institucions, programes, territoris, etc. que pot arribar a confondre, a distanciar i desconnectar molt al jove que es troba en aquesta situació. És en aquests casos on la metodologia de l'acompanyament adquireix una importància cabdal. Com es descriu a l'informe *d'Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, l'acompanyament dels adolescents més vulnerables es proposa facilitar-los els processos de transició de l'escola al mercat del treball, posant-los a l'abast els recursos formatius i d'inserció professional existents, mitjançant l'establiment de ponts entre els instituts de secundària i l'oferta de formació al territori, el desenvolupament de metodologies de treball transversal i la reconducció de les situacions d'abandonament dels sistema educatiu dels joves que estudien l'ESO, però també les d'aquells que abandonen sense titulació el batxillerat o la formació professional de grau mitjà. Aquest acompanyament requereix un seguiment individualitzat i un referent adult positiu per donar suport i coherència per a construir itineraris formatius que fonamentin una inserció laboral de la millor qualitat possible.

Cal anomenar també, que existeix un discurs que tendeix a minimitzar el valor de la formació com a mecanisme d'inserció social i desenvolupament professional i que aquest impacta de manera greu sobre les expectatives – i, per tant, sobre les oportunitats – de les persones joves. Com bé apunta el marc teòric de *l'Estudi joves en transició Escola – Treball. El Maresme 2009*, si, a més, aquest prejudici queda interioritzat per les persones joves d'origen social més modest i fa que serveixi com a justificació per a l'abandonament prematur dels estudis o d'una opció d'estudis poc qualificadora, la situació és greu. És en els processos d'orientació i acompanyament en els quals es pot treballar de manera central sobre les expectatives de les persones joves i sobretot d'aquelles més vulnerables: cal eliminar limitacions en l'orientació, es tracta de construir estímuls en clau d'acompanyament.

Si bé és cert que massa sovint hi ha relació entre l'extracció social de les persones i la posició que ocupen dins l'estructura ocupacional tot i, per exemple, tenir la mateixa qualificació, si aquest argument es porta a l'extrem, el discurs pot afectar molt en la situació del o la jove. La separació de les trajectòries dels i les joves és clarament l'educació. I aquest nivell de formació no només afecta a la inserció laboral primera sinó a l'ocupabilitat futura, a l'emancipació, etc. (Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007).

La rebaixa d'expectatives abans de la finalització de l'etapa d'estudis obligatoris impacta clarament sobre l'estructura d'oportunitats per al desenvolupament personal i professional de les persones joves i, per tant, cal evitar-ho.

3.6. Educació i formació com a eix central de les actuacions de la TET.

L'educació i la formació esdevenen l'eix central de les accions que entren en l'àmbit de la transició escola treball, començant per totes aquelles que tenen per objectiu la reducció de l'abandó prematur dels estudis. No és viable desenvolupar accions d'orientació formativa i professional i polítiques actives d'ocupació sense tenir en compte allò que passa des de l'àmbit educatiu i les accions que es promouen des de les administracions educatives.

Queda clar que **la presa de decisions que es dona en l'àmbit educatiu té un paper molt important sobre el futur desenvolupament curricular** del jovent i sobre les opcions a l'abast per a la professionalització en l'edat adulta. El moment clau d'aquesta presa de decisions s'acostuma a donar als darrers cursos de l'ESO i un cop finalitzada aquesta etapa obligatòria. A la vegada, és per tots acceptat que la presa de decisions a l'adolescència no és fàcil, que l'escola té un paper important en la fixació de les oportunitats de les persones joves i que l'escola és un factor bàsic per al procés de definició d'expectatives de l'alumnat. Queda clar també que **és l'educació i la formació el camí a seguir per a millorar l'ocupabilitat i les oportunitats d'èxit** en els itineraris dels i les joves en situació de risc d'abandó prematur dels estudis i en aquells que ja han abandonat, com a mesura de reinserció.

Tanmateix, l'escola no és l'únic factor de socialització important per a les persones joves. Altres factors d'intervenció importants són la família, l'administració més propera al jove, les associacions educatives i juvenils, etc. a més a més d'altres agents que intervenen en el dia a dia del jovent i la seva socialització i que resulten a la vegada més difusos per a l'acció - tot i que de gran influència - com la que representa el grup d'iguals o els diversos mitjans de comunicació i xarxes socials.

En aquest sentit, no es pot encomanar i responsabilitzar només a l'escola la tasca en l'àmbit de transició escola treball i de reducció de l'abandó prematur. **Cal buscar estratègies per acompanyar a l'administració educativa**, per treballar de manera realment coordinada entenent que les persones joves són alumnat i també ciutadanes d'un entorn proper. El treball per potenciar programes d'orientació, els processos d'acompanyament, el treball sobre les expectatives, la potenciació de nous recursos formatius, la detecció de les persones joves que es troben en risc d'abandó, l'afavoriment de pràctiques i estades d'aprenentatge externes als centres de formació amb un seguiment de qualitat, el que des de les polítiques actives d'ocupació és tingui en compte la formació com a element central per a millora de l'ocupabilitat, la creació d'observatoris, la possibilitat de crear circuits de comunicació eficients i estables són alguns exemples de les tasques que es poden desenvolupar amb èxit si es treballa coordinadament amb l'administració local, amb les entitats i les famílies, l'entorn que rodeja el centre educatiu.

Per tant, cal donar a l'educació i la formació la centralitat que els hi pertoca en processos de transició escola treball tant perquè l'escola com a tal, és un element socialitzador

indispensable entre les persones joves i perquè aquesta educació i formació és la via clau per millorar l'ocupabilitat del jovent i per crear trajectòries de transició amb èxit. A partir d'aquí, es tracta de coordinar accions – entre els diversos agents implicats - que donin sortida i suport a programes de reducció de l'abandó prematur dels estudis que tinguin en compte aquesta centralitat i l'important rol que pot jugar cadascú per un mateix objectiu comú.

4. El funcionament dels agents i recursos de la TET al Maresme.

4.1. Els agents de la TET al Maresme.

Amb l'elaboració del mapa de recursos TET de la comarca vam identificar la **multiplicitat i diversitat d'agents** o professionals que intervenen en l'atenció dels joves que es troben en situació d'abandonament prematur dels estudis, així com els recursos a través dels quals desenvolupen aquesta intervenció. De totes maneres, no hi ha un gran nombre de serveis que tinguin com a objectiu principal la reducció de l'abandonament escolar, sinó que pel fet de prestar atenció a joves, es troben davant d'aquesta problemàtica.

Els serveis que normalment impulsen els recursos de la TET als ajuntaments són: educació, promoció econòmica, joventut i serveis socials i també hi podem trobar serveis de nova ciutadania i immigració, aquests no són els únics agents de la TET al municipi, cal afegir els professionals que intervenen als centres educatius (tutors i professors en general, professionals dels serveis territorials d'educació i les zones educatives, etc.), els professionals de les OTG i altres recursos del SOC i els agents socials (entitats, sindicats, ...). Ens trobem doncs amb un gruix important de professionals al darrere dels recursos TET, que representen un **col·lectiu professional divers i heterogeni, tant pel que fa a la seva formació i experiència**, com en relació a l'àmbit de treball que els ocupa (l'educació als centres educatius, inserció i orientació laboral, dinamització i informació juvenils, serveis socials, etc.), i, de vegades amb situacions laborals poc estables.

4.2. Els recursos existents.

Des de l'administració local i comarcal, no es detecten diferències significatives en quant a la tipologia dels recursos arreu del territori. De forma general, els recursos existents són recursos estàndard proveïts per la Generalitat de Catalunya o la Diputació de Barcelona, als que els ajuntaments accedeixen via subvencions o convenis de col·laboració, i que no sempre és possible adaptar a les necessitats dels joves i dels professionals.

Per fer-ne l'anàlisi i publicar el cercador de la TET al Maresme (http://www.ccmareme.cat/buscadorjove_TET.php) els hem agrupat en cinc categories tal i com recollim al següent quadre.

Categoria	Descripció dels recursos que inclou
Suport a l'èxit escolar	Programes que busquen ampliar les opcions dels joves per a l'obtenció del títol de graduat en l'ESO. (aules obertes; programes reforç escolar, programes atenció psicològica, estudi assistit (PEE), programes absentisme, etc.).
Formació professional no reglada	Programes formatius professionalitzadors per a joves a partir dels 16 anys sense acreditació d'ESO (PQPI, noves cases d'oficis, etc).
Formació permanent	Programes formatius de les Escoles i Aules de formació d'Adults adreçats a persones que reprenen els estudis i persones nouvingudes (GESO, proves accés CFGM i CFGS, formació instrumental, etc).
Informació i orientació educativa i professional	Suport per a la presa de decisions sobre l'itinerari formatiu i/o professional.
Suport per l'accés al mercat de treball	Recursos enfocats a facilitar la inserció al mercat laboral dels usuaris amb disponibilitat immediata (assessorament laboral, borses treball, clubs de feina, ...).

S'identifiquen fonamentalment recursos educatius: programes de suport a l'èxit escolar, programes de formació permanent i de formació professional no reglada. Tenim un segon bloc de recursos, força nombrós, on s'encabeix la informació i l'orientació, ja sigui educativa o professional. En aquest bloc ens trobem amb dues tipologies de recursos, d'una banda, els que són d'accés a tota la població, i als que per tant poden accedir també els joves, i on sovint no es tenen en compte les necessitats i especificitats dels joves, i encara menys dels que han abandonat prematurament els estudis. D'altra banda, ens trobem amb un seguit de recursos específics per joves, presents en gairebé tot el territori, com els que estan inclosos als centres educatius o el que pegen de les regidories de joventut, en els que no es detecten recursos especialitzats en l'orientació i acompanyament als joves en la configuració dels seus itineraris de transició de l'escola al treball. Finalment, tenim els recursos relacionats directament amb l'accés al mercat de treball (tant pel que fa a la inserció com a la informació i orientació sobre el mercat de treball) són menors en quantitat i mancats d'especificitat en la població juvenil, la gran majoria estan adreçats a la totalitat de la població, i, en general, els hi és difícil treballar objectius diferenciats per als diferents col·lectius que se'ls hi adrecen.

Un fet que sobta, ha estat la concentració dels recursos en l'administració local i els centres d'educació secundària, essent poques les entitats que intervenen a la comarca en aquest àmbit.

4.3. La distribució dels recursos TET al territori.

Tot i que la distribució territorial dels recursos TET a nivell de tota la comarca, seria objecte d'un anàlisi més en profunditat, si ens centrem en els aspectes relacionats amb el nombre de recursos, s'observa que de les tres zones geogràfiques en que es distribueix el Maresme: Baix Maresme, Maresme Centre i Alt Maresme, la zona Centre és la que concentra la major part dels recursos en tots els àmbits, atès que és on s'ubica la capital de la comarca, Mataró, on es centralitzen molts dels recursos comarcals. Si comparem l'Alt i el Baix Maresme, s'han localitzat un nombre similar de recursos, tot i que l'Alt Maresme concentra un nombre superior de municipis i també de volum de població⁹. En el cas de l'Alt Maresme, també s'ha detectat, en els municipis de la Vall de la Tordera, una dificultat afegida que cal tenir en compte a l'hora de planificar l'oferta de recursos, la insuficient xarxa de transport públic que connecti els municipis amb altres amb més recursos.

Fem notar que **la distribució territorial dels recursos formatius permet donar més o menys continuïtat als joves en el itineraris formatius que segueixen**. És a dir, en quin grau, per exemple, els joves que ho desitgen tenen opció d'accedir a un PQPI? O, qui d'aquells que vulguin continuar estudiant poden accedir amb facilitat a un cicle formatiu? Si no hi ha oferta suficient, en el municipi o als municipis propers, si les especialitats no es corresponen amb els interessos dels i les joves, si es tenen dificultats per desplaçar-se, entre d'altres, hi haurà joves que veuran frustrades les seves expectatives de continuar la formació. Per tant, es tracta d'analitzar com la distribució de recursos té coherència amb els itineraris possibles, sense crear buits o mancances que derivin als i les joves a situacions d'inactivitat, frustració o desmotivació. Cal recordar que en la majoria de casos no s'està parlat de joves majors d'edat sinó de joves adolescents amb dificultats per organitzar transicions formatives i laborals d'èxit.

4.4. Com intervenen els recursos en l'abordatge de l'abandonament prematur dels estudis?

En general, entre els professionals i agents dels recursos que podríem entendre que es troben a l'àmbit TET, **manca una visió global i compartida de la problemàtica de l'abandonament prematur dels estudis** i com aquesta afecta a la construcció dels itineraris de transició dels joves. Majoritàriament, predomina el treball sectorialitzat o per departaments, i, sovint, cada recurs actua intervenint sobre el jove sense tenir en compte la relació d'aquest amb els altres recursos del municipi, i sense valorar com la seva intervenció encaixa en tot el procés de transició del jove.

⁹ Un fet explicatiu pot ser que l'Alt Maresme ha incrementat considerablement el volum de població en els darrers 10 –12 anys mentre que el Baix Maresme va experimentar aquest creixement a principis de la dècada dels 90, amb la qual cosa ha tingut més temps de crear i adaptar els recursos a les noves necessitats de la població.

Hi ha la necessitat de dotar-se d'espais i mecanismes de coordinació, a nivell municipal i supramunicipal, que facilitin aglutinar i vincular els recursos existents amb la problemàtica de l'abandonament prematur dels estudis i amb les necessitats dels joves, i afavorir la unitat de criteris d'actuació. D'entre tots els agents que intervenen en el circuit TET, possiblement, on és més prioritari establir aquesta coordinació és entre els centres d'educació secundària i els ajuntaments.

Es constata que existeix una dificultat per definir la problemàtica de l'abandonament prematur dels estudis a nivell global i de manera compartida i també una vinculació d'un nombre important de recursos a subvencions o acords amb vigència anual i amb terminis d'execució inferiors a l'any. Tenim, per tant, que el fet de tenir recursos - i també professionals – amb data de caducitat dificulta una planificació estratègica i avaluació d'impacte a mig i llarg termini i, alhora, la manca de definició d'una estratègia conjunta per abordar la problemàtica dificulta la creació de recursos estables i duradors en el temps.

5. Propostes de treball al territori

Des d'aquesta visió de la problemàtica de l'abandonament prematur dels estudis i partint dels recursos del territori, el projecte Xarxa TET Maresme vol aportar propostes de treball a la comarca per posicionar el treball de reducció de l'abandó prematur com a un àmbit ben definit i planificar estratègies de manera conjunta al territori que promoguin accions de prevenció, detecció i accions concretes als municipis.

La necessitat – prou constatada - d'accions en aquesta línia justifica aquest àmbit de treball, que dona oportunitat d'iniciar la feina planificant petites accions que poden tenir un impacte relativament important. És possible endegar una feina en la TET, és necessari tenir capacitat d'actuació en aquest àmbit i entendre que la TET i l'APE tenen un rerafons molt transversal que recau en una diversitat d'agents i serveis del territori, hem de tendir cap a la potenciació d' una planificació estratègica conjunta.

Una vegada plantejat aquest marc per a l'acció i tenint en compte la realitat del territori en l'àmbit TET, es dibuixen 3 línies àmplies de treball que poden facilitar la base de les accions a desenvolupar a nivell local. Les 3 línies són:

- Prevenció: accions que tinguin en compte la prevenció entre els i les joves que cursen l'ensenyament secundari obligatori per tal d'evitar l'abandó prematur dels estudis.
- Reinserció al circuit educatiu: establir mecanismes que facilitin i potenciïn aquesta reinserció educativa – preferentment a l'ensenyament reglat – per part d'aquells i aquelles joves que ja es troben en situació d'abandó dels estudis.
- Millora qualitat formativa: incidir en la millora de la qualitat formativa, l'increment de recursos formatius i l'increment del nivell d'ocupabilitat dels i les joves per a potenciar una inserció laboral de major qualitat.

És evident que per treballar en aquestes 3 línies o, com a mínim amb alguna d'elles, cal entendre la TET i l'APE com a un àmbit de treball propi que a la vegada depèn d'agents molt diversos que necessiten treballar de manera coordinada. Aquests, són els agents del territori sense els quals la tasca de la Xarxa TET Maresme no es pot desenvolupar.

5.1. Suport als professionals dels recursos TET

Davant aquesta situació i per tal de visibilitzar l'espai de treball de la TET i la lluita contra l'abandó prematur, cal aportar suport als i les professionals ja que en general, es detecta una manca d'eines per identificar les necessitats dels i les joves. Fins al moment, s'ha detectat pocs casos de recursos de suport als professionals que els facilitin la seva intervenció amb la realitat del col·lectiu jove que està en risc o situació d'abandó prematur dels estudis.

La formació i les eines per definir els límits de la intervenció són les demandes més recurrents que fan els professionals. Així doncs, aquest suport hauria d'anar encaminat, d'una banda, a la millora de les capacitats i habilitats dels professionals per al treball amb joves (formació en relació al treball amb joves, espais d'intercanvi i coneixement de metodologies de treball en la TET, eines específiques per a l'orientació i l'acompanyament, etc.) i, en segon terme, a la generació d'espais i dinàmiques que permetin establir les bases per al treball en xarxa (reconeixement de les funcions i rols dels professionals en el circuit TET, identificació d'àmbits comuns de treball, etc.).

5.2. Conèixer el impacte dels recursos en les trajectòries dels i les joves.

Hi ha dos aspectes que dificulten, o millor dit impossibiliten, conèixer fins a quin punt els recursos existents incideixen en la configuració dels itineraris de transició dels i les joves, i quin és el sentit de la seva incidència.

En primer lloc, un problema general de base: no existeix un **sistema de recollida d'informació i d'indicadors** que permeti conèixer la situació actual sobre la problemàtica de l'abandonament prematur dels estudis, a nivell de la comarca i municipi a municipi, és a dir, el que anomenaríem la línia basal de l'avaluació. En segon lloc, ja centrant-nos en els recursos, pocs disposen, més enllà del recull del nombre de joves atesos, d'eines que copsin la situació de partida del jove en el moment d'accedir al recurs, la situació en el moment que l'abandona i que, alhora, facilitin la connexió i seguiment del jove amb la resta de recursos TET. És important capacitar els recursos ja existents per a que tinguin en compte la TET i l'adoptin com a àmbit específic de treball.

També hi ha pocs casos en que es faci un **seguiment dels joves**, i, en general dels usuaris, que han passat pels recursos. Un cop els joves surten del recurs, es desconeix l'itinerari que fa, no hi ha pràcticament possibilitats de valorar quin impacte i utilitat ha tingut el servei prestat en el jove, i per tant, si la seva situació sociolaboral ha millorat en fer ús del recurs.

Com ja s'ha dit anteriorment, l'obtenció de dades i la creació d'indicadors comuns possibilitaria la planificació d'accions i avaluació de l'impacte d'aquestes en el trajectòries de transició de les persones joves .

5.3. Estratègies de comunicació i accessibilitat als recursos.

Segons J. Funes¹⁰, per poder influir i fer arribar informació d'interès al jovent, **cal conèixer-lo i establir llaços de complicitat i confiança**, per tant, la qüestió a plantejar més que els canals de difusió és l'estratègia de comunicació, és a dir, si per a arribar al jove hi ha un apropament al seu entorn o no (per exemple, es pot entrar a l'escola o a

¹⁰ Funes, J. (2009). *L'acompanyament dels nois i noies adolescents en les seves transicions quan s'acaba l'escola obligatòria*, Àrea d'Educació, Diputació de Barcelona.

l'institut, o bé, esperar que el jove s'apropi als serveis), i quin ha de ser el nivell d'aquest apropament en funció de l'objectiu a assolir (si només volem informar, si volem orientar, o si volem acompanyar el jove en el seu procés de transició).

Hi ha recursos que tenen definida una estratègia d'apropament a l'entorn del jove, bàsicament des de joventut i serveis socials, però en determinats casos, manca concretar l'objectiu d'aquest apropament. També ens trobem, sobre tot en els recursos vinculats a les àrees de promoció econòmica, amb l'estratègia de l'apropament del jove al recurs. En aquest darrer cas, les facilitats d'accés al recurs en determinen l'ús o no per part dels joves, així en funció de si els horaris són compatibles amb l'horari escolar, la imatge física de l'espai, el perfil i llenguatge dels professionals, com a aspectes més significatius, es garanteix en major o menor mesura l'accessibilitat del recurs.

Tanmateix, els únics serveis i programes que generalment es dirigeixen clarament als joves amb trajectòries més desfavorides són de caràcter assistencial, és a dir, a parar el cop de l'exclusió, però que no generen noves oportunitats. En canvi, els programes i serveis pensats per donar més qualitat a les transicions –com els programes de formació o de mobilitat internacional– es dirigeixen, de manera clara, als joves amb trajectòries de més èxit (Serracant, coord. 2009). D'altra banda, hem de tenir en compte que es produeix un traspàs molt efectiu de la informació entre els joves pel boca-orella quan un recurs funciona i els hi agrada, independentment de si està ubicat al seu municipi o no. En aquest sentit, alguns professionals han manifestat que, principalment a nivell polític, es fixen limitacions per atendre a joves que no siguin del propi municipi.

Per tant, cal definir l'estratègia d'atenció a les persones joves que es promou tot tenint en compte com pot ser rebuda per els mateixos joves, és a dir, comptant el màxim possible amb el posicionament del/ de la jove davant del recurs. En definitiva, si estem parlant de transició escola treball, de reducció de l'abandó prematur, de l'orientació, seguiment i acompanyament a les persones joves, **caldrà ser capaços de posicionar realment al jove com a protagonista dels plantejaments de treball que planifiquem.**

5.4. Crear sistemes de coordinació estables

Per a implantar metodologies que tinguin en compte un seguiment de les persones joves en transició i un possible acompanyament, a més a més d'un sistema efectiu de recollida de dades **és necessari crear i/o reforçar sistemes de coordinació entre serveis i institucions que siguin efectius, estables, sostenibles en el temps i reconeguts per a tots els professionals que s'hi han de trobar vinculats.** Hi ha necessitat de coordinació entre serveis i establiment de dispositius per a coordinar-se, per plantejar conjuntament l'atenció que es vol oferir les persones joves, per plantejar metodologies d'acompanyament i per implantar indicadors i mesures de seguiment. A nivell municipal, els serveis d'educació, joventut, promoció econòmica i serveis socials haurien de poder

comprometre's a treballar coordinadament en aquest àmbit i plantejar-se d'establir metodologies concretes planificades conjuntament.

En aquesta mateixa línia, es constata que **la relació entre els ajuntaments i el centres de secundària està poc definida i cal potenciar la coordinació entre aquestes institucions**. Queda clar que les problemàtiques de les persones joves transcendeixen l'àmbit escolar per tant, és important garantir una connexió i integració del centre de secundària en el seu entorn fomentant el treball conjunt i coordinat. Hi ha força exemples, en els recursos presents al territori, de col·laboracions entre els Ajuntaments i els IES, en molts casos centrades en els anomenats programes d'atenció a la diversitat o aules obertes, també en els programes d'informació juvenil (PIDCES, corresponsals, etc.). Tot i així, els centres de secundària i els professionals dels ajuntaments encara no formen un "equip de treball" amb un objectiu clar i compartit envers la intervenció amb els joves, amb independència de que hagin o no abandonat els estudis. Els primers tenen unes dinàmiques molt marcades per l'activitat docent i són reticents a l'entrada de professionals "externs", i els segons encara no s'han posicionat com a agents privilegiats amb capacitat d'intervenir de forma integral en l'acompanyament dels joves, principalment dels que es troben en situació d'abandonament prematur dels estudis.

Establir sistemes de coordinació entre serveis i també amb els centres de secundària és clau per endegar i planificar accions de reducció de l'abandonament prematur que tinguin en compte també la prevenció i la detecció.

La coordinació amb el món de l'empresa és també bàsica per a un bon desenvolupament d'accions que plantegin formació i pràctiques amb seguiment en una empresa i accions d'inserció laboral de qualitat. Aquesta seria el que anomenem "la tercera pota" al costat dels centres de secundària i de l'administració local per planificar accions de reducció de l'abandó escolar prematur. De totes maneres, tot i la seva gran importància, des del projecte Xarxa TET Maresme es considera que aquesta coordinació només es pot plantejar quan ja existeix una coordinació real entre els serveis d'un mateix ajuntament i una relació fluida amb els centres de secundària que, en resum, permeti una bona detecció de les persones joves a atendre i una planificació d'accions que a la llarga pugui incloure la participació i coordinació amb el món empresarial d'una manera molt concretada.

5.5. Conclusions

És evident que aquestes propostes de treball haurien de convertir-se en el fonament d'accions més concretes a desenvolupar als municipis. Tot i la dificultat de fer visible la TET com un àmbit de treball propi que cal iniciar de manera decidida, és necessari visibilitzar i reforçar els i les professionals que hi ha darrera. Cal encarar també una feina pendent per a tothom: el treball rigorós de les dades i els sistemes de recollida d'aquestes, així com iniciar pràctiques de seguiment de les trajectòries de les persones joves en la TET des dels serveis que les atenen.

Una feina que cal encetar des dels serveis i dispositius es basa en tenir en compte la persona jove com a protagonista de la seva pròpia trajectòria i per tant, canvis en l'atenció des dels recursos. Potenciar la coordinació estable i la tasca transversal significa coordinar-se estretament amb els professionals d'una mateixa institució per tal de facilitar també la coordinació amb altres institucions com són els centres de secundària i altres entitats. Podem fer visible a l'administració local com una administració competent en la transició escola treball si hi ha la possibilitat d'adoptar aquestes pràctiques.

6. Marc institucional de referència

Hi ha iniciatives des de diverses institucions que actuen en àmbits territorials i competencials més enllà del Maresme que recullen posicionaments i orientacions que s'estan desenvolupant i promovent des dels diferents nivells institucionals i que són d'importància per saber com posicionar propostes d'acció en el marc de la prevenció de l'abandonament prematur dels estudis. Apuntem aquí diversos enllaços amb marcs institucionals de referència per a la seva consulta:

- Estratègia Europea 2020:

http://www.ccmaresme.cat/ARXIUS/2010/JOVENTUT/UE_estrategia_2020.pdf

- Document estratègia de l' UE per a la joventut:
http://www.ccmaresme.cat/ARXIUS/2010/JOVENTUT/comunicat_UE_inversio_capacitacio_joventut.pdf
- Marc estratègic per a la cooperació europea en l'àmbit de l'educació i la formació:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009XG0528%2801%29:ES:NOT>

- Joventut En Moviment (Estratègia Europea 2020):

<http://www.eurolocal-cas.com/?p=4226>

- Bases Pla Nacional de Joventut 2010-2010:

http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/Pla%20Nacional%20de%20Joventut%20de%20Catalunya/Document_Bases_PNJCat_2010_2020.pdf

- Acord mesures per a l'ocupació juvenil a Catalunya 2009-2012:

http://www20.gencat.cat/docs/treball/10%20-%20Ocupacio/07%20-%20Canals%20interns/Arxius/Acord_%20mesures_ocupacio_juvenil.pdf

- Diputació de Barcelona:

- Àrea Educació, Transició de l'escola al treball:
<http://www.diba.es/educacio/cataleg/suport/transicio.asp>
- Àrea Desenvolupament Econòmic:
<http://www.diba.cat/ade/default.asp>
- Oficina Pla Jove:
<http://www.diba.cat/joventut/default.asp>

7. Bibliografia

Miret, P; Salvadó, A; Serracant, P; Soler, R. (2008). *Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007*, col·lecció Estudis núm. 24, Secretaria de Joventut.

Merino, R; Garcia, M. (2007). *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, Barcelona, col·lecció Informes Breus núm. 4, Fundació Jaume Bofill.

Fernández; M; Mena, L; Riviere, J. (2010). *Fracàs i abandonament escolar a Espanya*, Barcelona, Col·lecció Estudis Social núm. 29, Obra Social Fundació La Caixa.

Lorente, G; Serracant, P; Soler, R (coord). (2009). Monogràfic *Trajectòries juvenils i mobilitat social. La reproducció intergeneracional de les desigualtats*, Barcelona, Àmbits.

Panadero, H; Patón, J.M; Luque, S. (2010). *Estudi Joves en Transició Escola Treball. El Maresme 2009*, Barcelona, Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia, Consell Comarcal del Maresme.

Funes, J. (2009) *L'acompanyament dels nois i noies adolescents en les seves transicions quan s'acaba l'escola obligatòria*, document elaborat per al curs *A la transició escola treball parlem d'acompanyament* del Programa de formació continuada de l'Àrea d'Educació, Diputació de Barcelona.

Ferrer, F (director). (2009) *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2008*, Barcelona, col·lecció Polítiques núm. 70, Fundació Jaume Bofill.

Llei d'Educació de Catalunya. Llei 12/2009 publicada al DOGC núm. 5422 de 16/07/2009.

DROA, Desenvolupament de Xarxes per a l'Orientació Activa. Marc de Referència de l'orientació dels 4 motors d'Europa (2007).

Servei Comarcal de Joventut. (2008) *La transició escola treball dels joves del Maresme. Diagnòstic inicial i marc per al treball en xarxa*, Mataró, Consell Comarcal del Maresme.

Servei Comarcal de Joventut. (2009) *Pla Comarcal de Joventut 2009 – 2012*, Mataró, Consell Comarcal del Maresme.

Servei Comarcal de Joventut. (2008) *Les realitats juvenils del Maresme. Informe estadístic 1996- 2006*, Mataró, Consell Comarcal del Maresme.